

29-1292 חתום, י"א

Doc 05980

הפיקוח והנפש

הדים המגיעים מדיוני ועדת שמגר מאששים את ההערכה כי בדין וחשבון שתגיש לממשלה, בתחילת 1996, תכלול הוועדה פרק שיעסוק בהשגחה העליונה על השב"כ - פיקוח הדרג המדיני על שירות הביטחון. תהיה זו דרכם של חברי הוועדה לומר כי אמנם במסקנותיהם האישיות, הקשות, הגיעו רק עד לקצה הדרג הכפוף לממשלה, ראש השב"כ כ', אך דעתם אינה נוחה גם מאופן מימושה של אחריות הממשלה וראשה, שלמרותם סר השב"כ.

צפוי שוועדת שמגר תבקש לא רק לנווץ, אלא גם לתקן, על ידי המלצות לשינוי מתכונת הפיקוח על שירותי המודיעין הכפופים לראש הממשלה - השב"כ והמוסד. המלצות כאלו מתקבלות, בדרך כלל, ללא עררים, אך גם ללא ביצועים. ראשי ממשלות שנדרשו למנות להם יועצי מודיעין (אשכול, בעקבות ועדת ירדן שרף ב-1963, רבין בעקבות ועדת אגרנט ב-1974), התייחסו עלמו מרוח ההמלצות, אפילו השימו עצמם תחילה כמי צייתים להן. כך נהגו לא רק בהמלצות, שהממשלה רשאית להחליט שלא לקבלן, אלא אף בחוק, דוגמת זה שכונן את הצוות לביטחון לאומי במשרד ראש הממשלה. איש אינו מייטיב לדעת זאת יותר מן היועץ המשפטי לממשלות גולדה מאיר (בעת עבודתה של ועדת אגרנט) ויצחק רבין (בעת היישום החלקי של דו"ח אגרנט), מאיר שמגר, שהיה גם חבר ועדה שחקרה מטעם ראש המוסד, איסר הראל, את "העסק הביש"; ואף לא מצבי זמיר, חבר ועדת שמגר, שהיה ראש המוסד עד לאחר דו"ח אגרנט וסירב להתמנות ליועץ המודיעין של רבין.

ראשי ממשלות הם אנשים עסוקים מכדי להתקוטט עם ראשי ורועות הביון הכפופים להם. בסמכותם להביא להחלפתם, אם אין הם חוששים שבתקי המוחלפים טמון חומרי נפץ אישי או פוליטי, אך קלוש הסיכוי שיעשו זאת רק משום שכך נכתב בדו"ח של ועדת חקירה. סביד שממשלת פרס תיישם את כל ההמלצות האישיות של דו"ח שמגר, אך גם או יוכל פרס לקבוע את הקצב, למשל לאמץ עקרונות המלצה להפסקת כהונתו של כ' אך להודיע כי העיתוי משתנה עד לאחר הבחירות לכנסת והקמת ממשלה חדשה. גורל דומה צפוי להמלצות ארגוניות, אם יכבירו על פרס או על ראשי הוועדות.

פרס ממונה כיום על שי"ב"ת"כ"ף: ראש המוסד, ש' ראש אמ"ן, "בוגי" יעלון, וכ' מהשב"כ. הראשון והאחרון יכהנו עוד חודשים מעטים; אפשר להתנות עם יורשיהם שיסכימו כי לצדם או מעליהם יתמנה מטעם ראש הממשלה גם מתאם בין השירותים. פרס יכול להסתפק במינוי מזכיר מודיעיני, שיעסוק בהשגחה על המודיעין ויוריד נטל זה מהמזכיר הצבאי. בה בעת, תוחזר דרגת המזכיר הצבאי של ראש הממשלה לתת-אלוף, במקום המנגנון המנופח שבראשות האלוף דני יתום, ויתמנה שוב מזכיר צבאי לשר הביטחון, קצין שמושב הקבוע בתל אביב ועיניו פקוחות על צה"ל. חסרונו של תפקיד נפרד זה הורגש בשנתיים האחרונות.

יועץ המודיעין של פרס יכול להיות כ'; ראש המחקר והפיתוח בצה"ל, תא"ל יצחק בן ישראל, טוען כי ראוי למנות לתפקידים רגישים דווקא את מי שהתנסו בהם בכישלון צורב, כי מובטח שחוויה זו תלמד אותם לקח. מתאם המודיעין יכול להיות גם חבר כנסת, כסגן שר במשרד ראש הממשלה; אפשר לנחש כי אורי שגיב להוט לכך וכי מאותו טעם בדיוק יסתייגו ממינוי זה עמיתו לשעבר בקהילת המודיעין.

אלוף אחר בדימוס, ממקורבי פרס, הציע בשבוע שעבר ללשכת ראש הממשלה לחרוג מן השגרה ולמנות לראש השב"כ פרקליט בעל ניסיון בחקירות, דוגמת הממונה על ההגבלים העסקיים יורם טרובוביץ. ספק אם קרבת המציע תועיל: כאשר יחליט פרס, צפוי עדיין שהראש החדש יבוא מהתחום הישן. זה לא יהיה אלוף אחר, מפקד חיל הים עמי איילון, אם יעמוד בדיבורו מלפני חודשים אחרים שיסרב לכהן כראש השב"כ, כי אינו "רוצה לרגל אחרי יהודים".